

ECONOMIES FEMINISTES

3. EDITORIAL

Transitant cap a una altra vida possible

6-11. CAPITALISME O VIDA. LA CRISI CIVILITZATÒRIA

Joana García Grenzner Periodista, activista feminista i investigadora experta en comunicació en perspectiva de gènere

12-15. ENTREVISTA LOURDES BENERIA

Àlex Romaguera Periodista, coordinador de la revista Nexe

16-18. SISTEMES ALIMENTARIS AGROECOLÒGICS

Marina Di Masso Agroecòloga, experta en sistemes agroalimentaris alternatius

20-23. DE LA INTERSECCIO- NALITAT AL FEMINISME DESCOLONIAL

Florencia Brizuela Doctora en Dret i Ciències Polítiques per la Universitat de Barcelona (UB)

24-25. POLÍTQUES ECONÒMIQUES FEMINISTES

Sònia Ruiz Politòloga, cap del Departament de Transversalitat de Gènere de l'Ajuntament de Barcelona

26-31. L'ANTIRACISME A L'ESS

Luz Ramírez Activista pels drets humans, fundadora de l'Associació Migració i Economia Social i Solidària (MIGRESS)

32-35. UN FEMINISME PER CANVIAR-HO TOT?

Núria Alabao Periodista, doctora en Antropologia i membre de la Fundació dels Comuns

36-37. COMUNICACIÓ FEMINISTA (I A LA FI, INCLUSIVA)

Marina Reig Economista feminista, sòcia de la cooperativa La Clara Comunicació

38-39. LA RAPOSA

Irina Illa Politòloga i activista social

40-41. PERIFÈRIA CIMARRONAS

Joan Bernà Periodista i polític, vinculat a projectes comunitaris de Barcelona

Irene Cumplido Periodista i professora de català i anglès

42-43. DRAC MÀGIC

Ignasi Franch Periodista cultural i crític cinematogràfic

44-45. NÉIXER I MORIR EN UN MÓN HOSTIL

Mercè Juan Assessora fiscal, tècnica tributària i presidenta de l'associació Hospice.cat

46-47. SINDILLAR

Esther Bermejo Periodista

48-49. UN OASI COMUNITARI PER CUIDAR LES QUI CUIDEN

Víctor Yustres Periodista

50-51. CUIDAR LA VIDA DES DE L'INICI

Irene Moulas Psicòloga social comunitària, sòcia de la cooperativa Etcèteres

52-53. METZINERES

Júlia Bacardit Escriptora i periodista

54-55. DE LA TEORIA A LES PRÀCTIQUES

Amanda Alexianian Politòloga experta en transversalització de les polítiques de gènere. Sòcia d'Almena Cooperativa

Maria Serrano Periodista experta en gènere i comunicació. Sòcia d'Almena Cooperativa

56-57. EL PROTOCOL D'ANTIASSETJAMENT DE LAXES

Júlia Gamissans Periodista

58-59. PERSPECTIVA FEMINISTA A LA FEDERACIÓ DE TREBALL

Carme Giménez Lingüista, sòcia de la cooperativa L'Apòstrof i representant de l'Eix feminista de la FCTC

60-61. ELS EFECTES DE L'HURACÀ FEMINISTA AL MÓN COOPERATIU

Júlia Granell Barberà Co-creadora i sòcia d'Obliqües, consultoria per a la Justícia Global, la Incidència Feminista i els Drets Humans

62-65. TRANSICIÓ AGROECOLÒGICA

Martina Marcet Ramadera agroecològica

66-69. LA MORADA. UNA APOSTA A FONS PER L'HABITATGE INCLUSIU

Joan Bernà Periodista i polític, vinculat a projectes comunitaris de Barcelona

70-73. ESTRUCTURES I INFRAESTRUCTURES FEMINISTES PER TRANSFORMAR L'ECONOMIA

Blanca Valdivia Sociòloga urbana i membre del Col·lectiu Punt 6

74-77. TEIXINT ALIANCES FEMINISTES

Zalao Pérez Sociòloga, tècnica de REAS (Red de redes de Economía Alternativa y Solidaria)

78-81. ECONOMIA DIGITAL FEMINISTA

Mayo Fuster Morell Activista i investigadora social

82-83. L'ECONOMIA QUE SOMIEM ÉS LA QUE TENIM I HABITEM?

Eli Rius Economista feminista, sòcia de Nus Cooperativa

84-87. ENTREVISTA ALMUDENA HERNANDO

Elba Mansilla Periodista, investigadora i docent en temàtiques relacionades amb l'Economia Feminista i l'Economia Solidària. Sòcia fundadora de la cooperativa La Ciutat Invisible

88-89. QUAN EL FEMINISME VA ACABAR AMB EL MITE DE L'AUTOSUFICIÈNCIA

Nieves Salobral Martín Filòsofa, experta en feminismes i gènere

90-93. DEU LECTURES SOBRE LA TRANSICIÓ ECOSOCIAL

Redacció Nexa

ESTRUCTURES I INFRAESTRUCTURES FEMINISTES PER TRANSFORMAR L'ECONOMIA

L'economia feminista està cada vegada més present en el marc de l'economia social i solidària, però, per condicionar les agendes, necessita recursos, eines i espais de coordinació col·lectiva. La Insòlita, entre altres iniciatives, és un exemple d'aquesta voluntat d'esdevenir un actor de canvi amb capacitat d'incidència política.

Text: Blanca Valdivia

En els últims anys, hem assistit a un auge del moviment feminista, que també ha significat una diversificació del repertori reivindicatiu. En aquest sentit, és fonamental reconèixer el treball d'economistes feministes com ara Amaia Pérez Orozco, Cristina Carrasco, Sandra Ezquerro o Astrid Agenjo, que, sense simplificar el contingut teòric, han situat les reivindicacions de l'economia feminista com a punt imprescindible de l'agenda del moviment.

Aquestes autores no sols han contribuït a popularitzar conceptes i teories, sinó que ens han permès sentir-nos còmodes parlant d'una cosa de què moltes ens sentíem alienes, com és l'economia, fent visible que va més enllà de l'Ibex-35. Aquesta proximitat de la teoria de l'economia feminista ha confluït, a més, amb propostes concretes de companyes com Sindillar, Dones

Migrants Diverses o les Kellys, que ens parlen d'economia feminista encarnada i travessada pel racisme i el sistema colonial.

DEL DISCURS A LA PRAXI

El moviment feminista ha permeabilitzat diferents esferes i àmbits, entre els quals l'ecosistema de l'economia social i solidària, fent que cada dia siguin més habituals els discursos feministes que tracten d'incorporar les cures dins de les pràctiques organitzatives de les entitats o que denuncien les violències masclistes dins de l'economia social. Així, proliferen eines com els protocols contra l'assetjament i les mesures de flexibilitat i conciliació, i tothom fa seva la consigna «posar la vida al centre». Malgrat això, i reconeixent

els esforços que s'han fet, encara hi ha actituds masculinistes, rols de poder acaparats per homes, poc reconeixement a l'especificitat de les entitats que treballem des d'un paradigma feminista i una aproximació a les cures que sovint perpetua un model de família nuclear heteronormatiu.

Encara que hi hagi una certa crítica al productivisme, en la pràctica reproduïm les lògiques capitalistes de productivitat, amb una economia social molt exigent en termes de visibilitat i participació, en què no et pots permetre no ser-hi, perquè si no senzillament desapareixes. També els espais de participació i incidència política són, tant per horaris com per càrrega i dedicació, incompatibles amb els temps de vida, i la majoria de les vegades estan més orientats als resultats que als processos, l'intercanvi i els aprenentatges col·lectius.

En massa ocasions, l'economia feminista es converteix en una qüestió discursiva, una mena de sufix de l'economia social i solidària, sense ser conscients que, per a moltes, el feminisme i l'economia feminista és

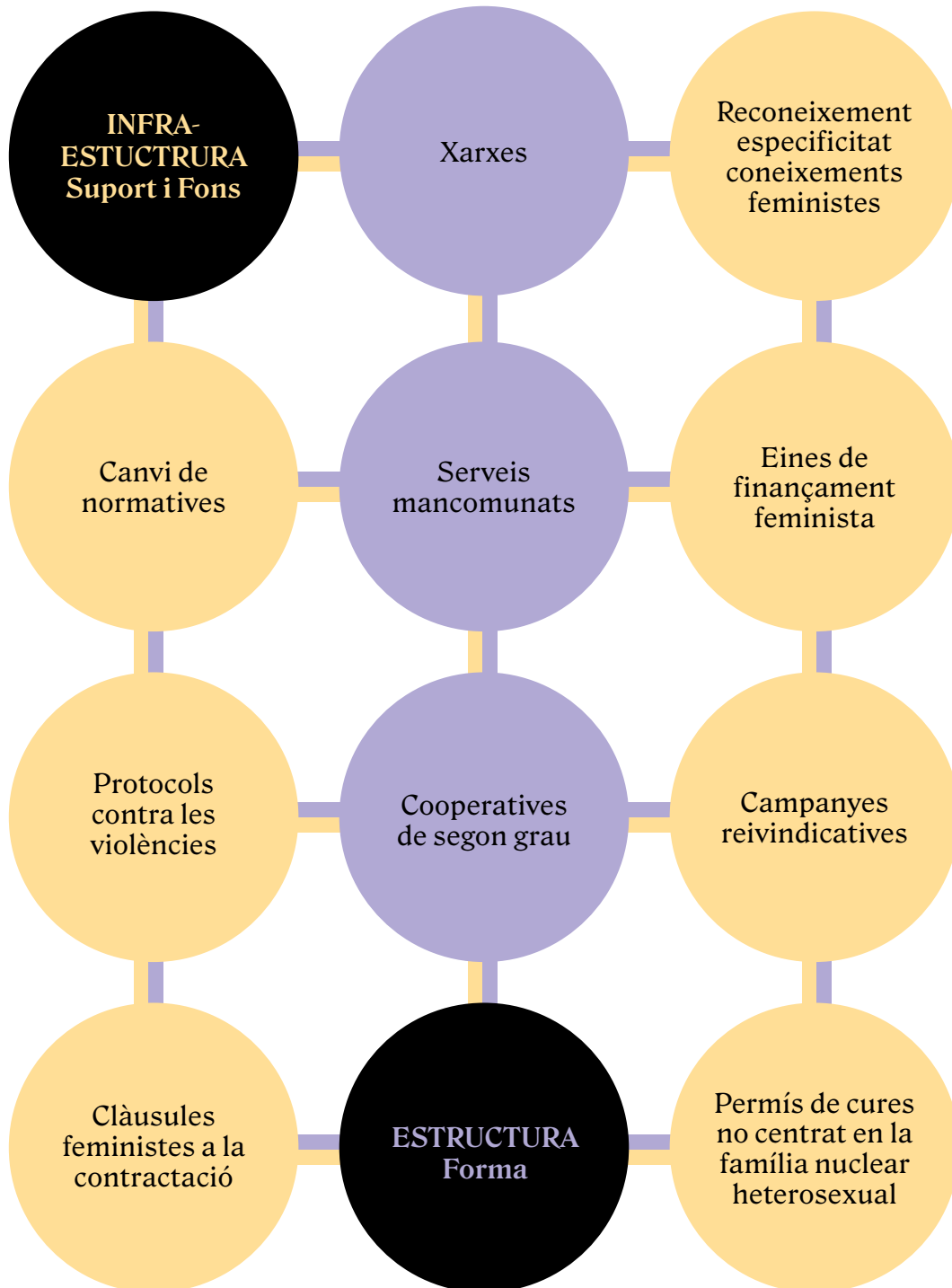
una cosa que ens remou les entranyes diàriament i que exigeix canvis profunds en les pràctiques quotidianes. Emmarcar el feminisme com una qüestió identitària, doncs, fa que ens oblidem de la materialitat i que no es generin les condicions que possibilitin una transició feminista de l'economia social i solidària.

CONFLUÈNCIA D'INTERESSOS

Per no quedar-nos en qüestions superficials, és important aplicar una mirada més complexa, analitzar quina economia feminista volem en l'economia social i pensar estratègies per fer-ho.

Marie Molyneux assenyalava la importància de diferenciar entre *interessos de gènere estratègics* i *interessos de gènere pràctics*. Els *interessos estratègics* serien aquells que es deriven de l'anàlisi de la subordinació de les dones i que tenen com a objectiu construir una alternativa més igualitària. Els *interessos pràctics*, per la seva banda, són aquells que responen a una necessi-

Exemples d'algunes estructures i infraestructures feministes

tat immediata i que no cal que estiguin relacionats amb un objectiu estratègic. Serien, per exemple, els aspectes quotidians vinculats a la divisió sexual del treball.

La conceptualització de Molyneux pot transferir-se a l'àmbit de l'economia feminista, combinant els interessos pràctics, que són necessitats que hem de resoldre de manera immediata, amb els interessos estratègics a llarg termini, que tenen la capacitat de transformar des de l'arrel.

Aquesta dualitat d'interessos és present, per exemple, quan les dones de l'economia social visualitzem les qüestions relatives a les cures o a l'estat emocional de les persones o quan ens responsabilitzem de l'elaboració i posada en marxa de protocols contra les violències masclistes. En aquests estadis, és evident que milloren la nostra quotidianitat en les entitats de l'economia social, però, al mateix temps, poden tenir un efecte negatiu si s'interpreten com una perpetuació del nostre rol de cuidadores o continuem fent-nos càrrec de les violències que vivim, sense una perspectiva de transformació. Al costat oposat, els interessos estratègics, amb una vocació de transformar a llarg termini, no caurien en aquesta mena d'incoherències, però, en canvi, tindrien resultats limitats en el dia a dia de les dones, tenint en compte que hi ha moltes coses que necessitem canviar ja.

ENTRE EL FONS I LA FORMA

L'economia feminista requereix unes condicions materials i immaterials que li donin contingut i forma, capaces de transformar realment l'economia i fer que els canvis perdurin al mateix temps que es treballen els interessos pràctics i els estratègics. Un doble objectiu pel qual és necessari entreteixir diferents *estructures* i *infraestructures* feministes que possibilitin aquesta transició i es donin suport en diferents àmbits. Aquí, és important diferenciar entre estructura i infraestructura per aconseguir més profunditat en les transformacions. D'una banda, les *estructures feministes* serien la forma, materialitzada en nodes, xarxes o agrupacions que treballen de manera coordinada i constant per incorporar les reivindicacions feministes i, de l'altra, les *infraestructures feministes* serien la diversitat de suports, concretats en elements, dotacions, marcs normatius, espais o recursos que possibiliten les condicions per a la transformació.

Si pensem en les pràctiques feministes actuals dins de l'economia social i solidària, veiem que hi ha un conglomerat d'estructures i infraestructures. Pel que fa a l'estructura, hi ha diferents grups i comissions que treballen de manera coordinada. És el cas de la Comissió Feminista de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES), les comissions territorials i l'estatal de REAS, la Comissió Feminista de Coop57 o l'Eix Feminista de

la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC), entre d'altres; uns espais que promouen la reflexió, construeixen definicions comunes i elaboren materials que incorporen una mirada feminista.

Quant a les infraestructures generades, podem destacar els protocols elaborats per la XES o Lafede.cat, o la campanya Prescrivim Cura Digna, que, coordinada per Coòpolis i amb la participació de Més que Cures, Intered, La Inversa, Espai Ambiental i el Pla Comunitari Sagrada Família, impulsa accions adreçades a valorar el treball de la llar i les cures.

UNA EINA COL·LECTIVA

A partir de compartir malestars i generar aliances i estratègies de suport mutu i reivindicació política, fa dos anys va sorgir La Insòlita, la Xarxa de Cooperatives Feministes de Barcelona, formada per Nus, Candela, La Raposa, la Cooperativa de Tècniques, Coeducació i el Col·lectiu Punt 6.

A les qui hi estem involucrades, crear eines com La Insòlita ens permet ser més fortes, treballar juntes i amb un objectiu comú, conscients que fer-ho és bàsic per transformar l'economia. I això vol dir, per exemple, canviar la llei d'igualtat estatal, que exigeix que en certes contractacions els equips siguin paritaris, penalitza les entitats conformades només per dones i no té en compte la feminització de la pobresa ni els baixos de gènere al mercat laboral. També amb aquestes infraestructures de treball col·lectiu podem pressionar les administracions públiques perquè introdueixin clàusules socials i feministes en la contractació, a més de repensar eines de finançament feminista que no penalitzin les dones o de promoure permisos laborals per a la provisió de les cures des d'una dimensió comunitària no familiarista.

Com bé diu Amaia Pérez Orozco, tota aposta política ha de tenir una manera de ser anomenada i transmesa i tot el que és conegut ha de suposar una intervenció política. És a dir: per poder actuar sobre el món necessitem pensar-lo, la qual cosa demana conèixer i anomenar les coses i, al mateix temps, crear categories i relats que permetin una ruptura amb l'hegemonia discursiva que imposa un únic món possible i una sola manera de llegir-lo. No es tracta, doncs, de conèixer, en el sentit de descobrir, petits pedaços acumulables d'una realitat que és aquí fora i és immutable. Volem conèixer des de la convicció que, a mesura que anomenem la vida des d'altres llocs, podem construir altres mons i altres maneres de viure-hi. Queda molt per avançar, però només caminant juntes, sistematitzant aprenentatges i recursos des de les pràctiques quotidianes i també sent constants, respectant a la vegada els temps de vida, podrem contribuir a una transformació feminista de l'economia.—*